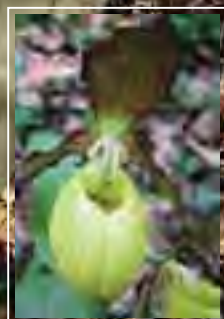
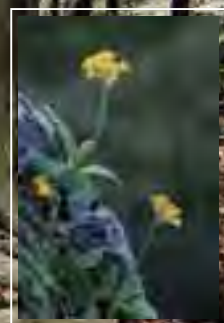
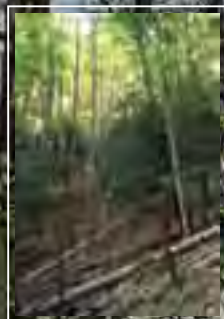

ŠUPÍN PLAVNO NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlásené s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU ŠUPÍN

Identifikačný kód územia: SKUEV0246
Rozloha: 11,89 ha
Nadmorská výška: 425 – 583 m n. m.

Kraj: Banskobystrický
Okres: Banská Bystrica
Katastrálne územie: Slovenská Ľupča

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Územie sa nachádza na ľavom brehu rieky Hron v orografickom celku Zvolenská kotlina, podcelku Bystrická vrchovina a zaberá strmé S až SZ svahy kóty Šupín (583 m n.m.). Z geologického hľadiska je budované predovšetkým dolomitmi stredného a vrchného triasu, prínáležiacimi ku chočskému príkrovu. Horniny miestami vystupujú na povrch v podobe výrazných skalných útvarov dosahujúcich niekde výšku až 30 m.

Dominujúcim vegetačný typom územia sú lesné spoločenstvá bučín submontánneho stupňa, ktoré majú miestami pralesovitý charakter. Ide o biotop európskeho významu: vápnomilné bukové lesy s prevládajúcim bukom lesným, ku ktorému sa primiešavajú javor horský, javor mliečny, jaseň štíhly a lipa malolistá. Na skalných bralách je vyvinutý ďalší biotop európskeho významu: karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou. Celkovo bolo zaznamenaných na území 185 taxónov vyšších rastlín zahŕňajúcich niekoľko vzácných xerotermofilných druhov vo Zvolenskej kotline: kavyl' Ivanov (*Stipa joannis*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), dub plstnatý (*Quercus pubescens*), dub sivý (*Quercus cf. pedunculiflora*). Zaujímavý je aj výskyt endemického druhu prílbice moldavskej (*Aconitum moldavicum*).

Fauna územia má charakter pomerne bohatých a zachovalých zoocenóz západokarpatských zmiešaných lesov podhorského až horského stupňa s výskytom bežnej poľovnej zveri. V území sú vytvorené optimálne podmienky pre hniezdenie výra skalného.

Strmé svahy Šupína ponúkajú jedinečný výhľad na okolitú krajinu – Velkú Fatru, Nízke Tatry a z južnej strany Poľanu

Vystupujúce skalné bralá

Prírodné bučiny nadväzujúce na skalné bralá

Reprezentatívne vápnomilné bukové lesy

Borovica lesná (*Pinus sylvestris*) na extrémnych stanovištiach

NEGATÍVNE VPLYVY

V území sa v súčasnosti nevykonávajú priame antropogénne zásahy a prirodzený vegetačný kryt je lokálne pozmenený len vo vrcholovej bučine v dôsledku veternej smršte. Z dôvodov zachovania prírodných hodnôt je potrebné ponechať územie samovývoju, t. j. vylúčiť v území akúkoľvek lesohospodársku činnosť: ťažbu, výsadbu, odstraňovanie padnutých stromov a zber rastlín.

Prvosienka holá
(*Primula auricula*)

Ľalia zlatohlavá
(*Lilium martagon*)

Prilbovka červená
(*Cephalanthera rubra*)

Skalné okno

Štrbinová a trávinnobylinná vegetácia karbonátových skalných stien

OCHRANA ÚZEMIA

Zákonná ochrana bola územiu poskytnutá v roku 1998, kedy bolo vyhlásené ako prírodná rezervácia Šupín za účelom ochrany geomorfologicky významného komplexu skalných útvarov v lesných submontánných vápnomilných bučinách s viacerými prvkami teplomilnej flóry a fauny vysunutými do SZ časti Zvolenskej kotliny. Z floristického hľadiska je tu sústredených viacero chránených druhov: prilbica moldavská (*Aconitum moldavicum*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*), prilbovka červená (*Cephalanthera rubra*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), prvosienka holá (*Primula auricula*), dub sivý (*Quercus cf. pedunculiflora*), poniklec prostredný (*Pulsatilla subslavica*), ako aj druhov zriedkavých a ohrozených: vemenník dvojlístý (*Platanthera bifolia*), kavyl Ivanov (*Stipa joannis*), konvalinka voňavá (*Convallaria majalis*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*). Zo zoologického hľadiska ide o ochranu potencionálneho hniezdiska výra skalného (*Bubo bubo*) a ochranu pôvodných lesných zoonoz karpatského zmiešaného lesa podhorského a horského stupňa.

Kruštík tmavočervený
(*Epipactis atrorubens*)

Vemenník dvojlístý
(*Platanthera bifolia*)

Zubačka cibulkonosná
(*Dentaria bulbifera*)

Pohľad na Šupín z juhozápadnej strany

Pohľad na Šupín zo Slovenskej Ľupče zo severnej strany

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Z dôvodu zachovania existujúcich prírodných hodnôt územia pri uplatnení prírodných procesov fungovania ekosystémov je potrebné ponechať územie na samovývoj, t. j. vylúčiť v území akúkoľvek lesohospodársku činnosť, najmä odstraňovanie kalamitných stromov z územia.

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17. 3. 2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Šupín a ÚEV Plavno, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.soprs.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Skalné útvary s kalamitným drevom sú ideálnym biotopom pre rôzne živočíchy

SVM50 © Úrad geodézie, kartografie a katastra SR, 2000, č.040/010205-AG.
 Tematický obsah © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, 2007

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000
Skalné biotopy a jaskyne Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou	8210
Lesné biotopy Vápnomilné bukové lesy	9150

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov	Vedecký názov (* prioritné druhy)
Vyššie rastliny poniklec prostredný	<i>Pulsatilla subslavica</i>
Chrobáky fuzáč alpský	<i>Rosalia alpina</i>
Cicavce – šelmy rys ostrovid	<i>Lynx lynx</i>

Poniklec prostredný
(*Pulsatilla subslavica*)

Fuzáč alpský
(*Rosalia alpina*)

Prilbovka biela
(*Cephalanthera damasonium*)

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU PLAVNO

Bučiny s pralesovitým charakterom

Identifikačný kód územia: SKUEV0199
Rozloha: 52,34 ha
Nadmorská výška: 425-580 m n. m.

Kraj: Banskobystrický
Okres: Banská Bystrica
Katastrálne územie: Šalková

Pohľad na územie európskeho významu Plavno

PRÍRODNÉ POMERY

Územie sa nachádza 3 km východne od Banskej Bystrice, v celku Zvolenská kotlina a podcelku Bystrická vrchovina, kde vo vzdialenosti 1,5 km na ľavo od rieky Hron zaberá svahy s prevažne severnou až severovýchodnou expozíciou, ktoré sú modelované mierne plošnou eróziou a nevýraznými gravitačnými odvodňovacími ryhami. Len zriedka vystupujú skalné odkryvy rýchlo sa rozpadajúce do sutí a kamenitých pôd. Územie je na rozhraní vápencovo-dolomitického komplexu a melafýrovej série, pričom v podloží dominujú svetlosivé, do biela zvetrávajúce dolomity s charakteristickým ostrohranným rozpadom. Pôdnym typom je rendzina, stredne hlboká, na živiny bohatá. Klíma je mierne teplá, mierne vlhká, pahorkatinná.

V lesných spoločenstvách bukového lesného vegetačného stupňa sa nachádza jedna z najvýznamnejších a najkoncentrovanejších lokalít chráneného tisa obyčajného (*Taxus baccata*) na Slovensku, pričom jedince sú sústredené najmä v strednej časti chráneného územia s najvyšším stupňom ochrany (NPR Plavno). Početne menšie a rozptýlene rozmiestnené populácie tisa sa nachádzajú aj v pričlenených lesných porastoch so štvrtým

Plody tisa obyčajného (Taxus baccata)

Drevnatec štíhly (Xylaria longipes)

stupňom ochrany. V dominujúcom biotope európskeho významu – bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, sa v prevažne kompaktnej spodnej etáži vyskytuje viac ako 8 000 jedincov tohto, v Európe rýchlo vymierajúceho, vzácného trefohorného reliktu. Charakteristické druhy bukových rastlinných spoločenstiev spestruje výskyt vstavačovitých druhov, medzi ktorými vyniká svojou nezvyčajnou krásou črievičník papučkový (*Cypripedium calceolus*). Fauna územia európskeho významu Plavno má charakter pomerne bohatých a zachovalých zoocenóz starších, zmiešaných západokarpatských lesov podhorskej zóny s náznakom niektorých prvkov horskej fauny. Z cicavcov je najčastejšia srnčia a jelenia zver, z veľkých predátorov medveď hnedý. Avifaunu možno charakterizovať typickými druhmi tejto oblasti, pričom z dravcov sa tu trvale zdržuje myšiak lesný (*Buteo buteo*), zo sov myšiarka ušatá (*Asio otus*).

^ Bučiny s koncentrovaným výskytom tisa obyčajného

< Individuálna ochrana tisa obyčajného proti poškodeniu jeleňou zverou

NEGATÍVNE VPLYVY

V minulosti obhospodarované lesné porasty jadra územia európskeho významu Plavno (územie NPR Plavno) sa postupnou

prírodnou diferenciáciou už viac ako polstoročie formujú do významných starších lesných formácií s vyzretými fyto- a zoo-

cenózami, čím sa zachováva vhodnosť biotopov pre koncentrovaný výskyt tisov. Zvyšnú časť predstavujú porasty v nedávnej minulosti zasiahnuté lesohospodárskou činnosťou, pričom časť z nich má zachovaný najvyšší stupeň prirodzenosti. Negatívnym vplyvom je postupné rozširovanie dolomitového lomu, ktorého okraj sa priblížil do vzdialenosti cca 100 m od SZ hranice chráneného územia. Tis bol v minulosti poškodzovaný nelegálnymi výrubmi, v súčasnosti k tomu dochádza ojedinele. Osobitné postavenie má poškodzovanie tisov ohryzom

jeleňou zverou. V posledných rokoch má aj tento vplyv klesajúcu tendenciu. V budúcnosti môže byť aktuálne rozširovanie nepôvodných a invázných druhov rastlín, predovšetkým netýkavky malokvetej (*Impatiens parviflora*). Určitým antropickým vplyvom je existencia trvalých výskumných plôch Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene, ale vzhľadom k rozsahu, ako aj k potrebe vykonávať takúto činnosť v chránenom území, nie je považovaná za negatívnu. Časťou územia prechádza exkurzný chodník využívaný predovšetkým odborníkmi.

Ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*)

OCHRANA ÚZEMIA

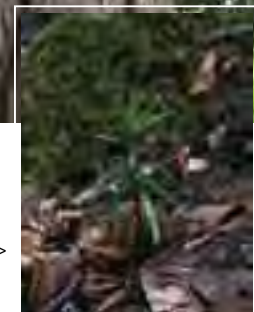
Územie európskeho významu Plavno čiastočne kopíruje hranice NPR Plavno, ku ktorej sú priradené vo východnej časti tri lesné dielce. Územie NPR Plavno patrí k starším chráneným územiám Slovenska. Oficiálne bolo vyhlásené za chránené v roku 1951, aktualizované v roku 1984 a predstavuje jednu z najvýznamnejších lokalít s koncentrovaným výskytom tisu obyčajného na Slovensku v pomerne zachovalých biotopoch európskeho významu. Územie využíva Lesnícka fakulta TU vo Zvolene ako dôležitý vedecko-výskumný a náučný objekt. V časti územia, ktoré kopíruje hranice NPR Plavno, platí najvyšší, piaty stupeň ochrany, v lesných porastoch priradených k tomuto územiu platí štvrtý stupeň ochrany.

Najdôležitejším nástrojom ochrany územia, využívajúcej príslušné stupne ochrany, sú manažmentové opatrenia, ktoré vo vzťahu k ochrane druhov a biotopov európskeho významu a zachovaniu, resp. dosiahnutiu ich priaznivého stavu, je potrebné uskutočňovať prostredníctvom programu starostlivosti.

^ Mohutné jedince tisa obyčajného (*Taxus baccata*)...

...a jeho zmladenie >

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Vzhľadom na charakter územia a stupeň prirodzenosti vyplýva potreba osobitných foriem diferencovanej starostlivosti, ktoré budú podrobnejšie definované v programe starostlivosti.

Zóna A

V lesných ekosystémoch tejto časti prebiehajú prirodzené autoregulačné procesy bez akýchkoľvek umelých, antropických vplyvov. Do tejto zóny sú zaraďované časti územia s najvýznamnejšími zachovanými prírodnými hodnotami a platí v nich najvyšší, piaty stupeň ochrany. V prevažnej časti je totožné s vlastným územím NPR Plavno.

Zóna B

Predstavuje lesné porasty pričlenené k územiu NPR Plavno v jeho východnej časti. Reprezentujú ho lesné ekosystémy s pomerne prirodzeným drevinovým zložením a s mestami koncentrovaným výskytom tisa obyčajného. Porasty boli účelovo obhospodarované. V tejto časti ÚEV Plavno budú vykonávané lesohospodárske opatrenia vyplývajúce zo stavu a charakteru jednotlivých lesných porastov. Cieľom starostlivosti o túto časť územia je prostredníctvom pestovných opatrení zabezpečiť podmienky pre udržanie súčasného zastúpenia populácie tisa obyčajného. Prostredníctvom výskovej a hrúbkovej diferenciacie porastov je potrebné smerovať vývoj tejto časti územia k dosiahnutiu ich priaznivého stavu.

Stopy od pazúrov medveďa hnedého (*Ursus arctos*) na kmeni tisa obyčajného

SVM50 © Úrad geodézie, kartografie a katastra SR, 2000, č.040/010205-AG. Tematický obsah © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, 2007

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000
Lesné biotopy	
Bukové a jedľové kvetnaté lesy	9130
Vápnomilné bukové lesy	9150

Bukové a jedľové kvetnaté lesy

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina	Vedecký názov
Slovenský názov	(* prioritné druhy)
Vyššie rastliny	
črievičník papučkový	<i>Cypripedium calceolus</i>
Cicavce – šelmy	
medveď hnedý	* <i>Ursus arctos</i>
vlk dravý	* <i>Canis lupus</i>
rys ostrovid	<i>Lynx lynx</i>

Črievičník papučkový
(*Cypripedium calceolus*)

KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89310-37-1

Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Poľana
J. M. Hurbana 20
960 01 Zvolen
tel: 045/533 48 34
fax: 045/533 36 57
e-mail: chkopo@sospr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © D. Baláž, © M. Krištof, © I. Rybár, © I. Turisová, © P. Polák, © J. Vysoký
Odborný text: Správa CHKO Poľana

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

predná strana – Interiér územia európskeho významu Šupín, bučiny v Plavne, prvosenka holá (Primula auricula), črievičník papučkový (Cypripedium Calceolus)

zadná strana – výhľad z vrcholu Šupína na Slovenskú Ľupču, v pozadí zasnežené Nízke Tatry

